

De veiligheidsmonitor in crisis

“Het is overal crisis” is intussen niet alleen een echte slagzin geworden maar ook bittere realiteit. Dit zou evenzeer het geval zijn voor de veiligheidsmonitor. Er steken namelijk meer en meer geruchten de kop op dat het bestaan van de veiligheidsmonitor onder vuur ligt. Het – in de jaren 1990 geïntroduceerde instrument – dat op enige wetenschappelijke leest is geschoeid, zou een stille dood sterven. Dit laat wetenschappers, die begaan zijn met opiniepeilingen bij de bevolking, niet onaangeroerd. Net daarom werd het hoog tijd om enkele reflecties neer te schrijven ten voordele van de veiligheidsmonitor. Ondanks het feit dat het instrument verre van feilloos is en er inhoudelijke en methodologische bedenkingen bij geformuleerd kunnen worden, zou het verdwijnen ervan bijzonder ongewenst zijn. Onderstaande forumtekst is dan ook een warm pleidooi voor het continueren van dit monitoringinstrument.

De belangstelling voor de opinie, houding of attitude van de burger wordt in toenemende mate opgemerkt bij het debatteren over criminologische- en veiligheidsthema's in onze hedendaagse samenleving door criminologen, bij instanties zoals een politiekorps of preventiedienst en bij beleidsmakers die nauw betrokken zijn bij het veiligheidsbeleid. We stellen vast dat er een veranderende relatie is tussen het politieke criminele beleid, de burger en de wetenschapper. Beleid wordt enerzijds gebaseerd op “knowledge based” en “evidence-based” materiaal waarbij systematisch verzamelde kennis en wetenschappelijke inzichten de basis vormen van het beleid (De Wree et al., 2010). De laatste decennia speelt de burger een belangrijke rol in dit debat anderzijds. De aandacht voor deze opinie is een positief gegeven. Er is echter ook een keerzijde aan de medaille, wanneer volgende kritische vragen worden gesteld (Beyens, 2005): Op welke data baseren politici zich wanneer zij beleid maken? Op welke manier worden opinies van burgers gemeten? Wat is “de” publieke opinie?

Onder meer door de vertrouwenscrisis in de overheidsinstanties in de jaren 1990, zijn deze instanties meer dan ooit geïnteresseerd in het bestuderen van de attitudes ten opzichte van hun diensten, onder meer over de politie en justitie en over de veiligheid in het algemeen. De burger werd als een belangrijke actor beschouwd door overheidsinstellingen. De overheid diende het vertrouwen van de burger terug te herstellen. Daarnaast werd er ook een traditie ingezet van het op een meer permanente wijze bevragen van burgers, zowel voor legitimiteits- als beleidsdoeleinden (Verwee, 2010). Deze trend was op te merken op het internationale niveau en ook België ging hier niet aan voorbij. De veiligheidsmonitor is hier een voorbeeld van.

Navolgende forumtekst wenst bepaalde pijnpunten aan te kaarten met betrekking tot lokale bevolkingsbevragingen. De veiligheidsmonitor wordt niet altijd aangewend

* Isabel Verwee is FWO-vorser verbonden aan de vakgroep criminologie, Vrije Universiteit Brussel. Paul Ponsaers is Hoogleraar verbonden aan de vakgroep strafrecht en criminologie, Universiteit Gent. Zij zijn beiden lid van de interuniversitaire onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse.

omwille van diverse redenen, wat repercussies heeft op het lokale veiligheidsbeleid. Het is zaak dat overheden gebruik maken van de veiligheidsmonitor – ondanks de bestaande tekortkomingen – zodat een goed lokaal veiligheidsbeleid wordt voorbereid en toegepast. In een latere fase kunnen de resultaten van de monitor tot een evaluatie leiden. De veiligheidsmonitor wordt bovendien gekenmerkt door haar longitudinaal karakter.

“VOGELPIEK” BIJ DE LOKALE ENTITEITEN

Er doen zich bij de lokale entiteiten¹ enkele problemen voor die enerzijds hun oorsprong vinden in de structurele organisatie van de veiligheidsmonitor en anderzijds te maken hebben met inhoudelijke moeilijkheden van de monitor (Van Altert, Verwee & Enhus, 2009). Het structurele aspect heeft betrekking op de financiering van de veiligheidsmonitor. De gebrekkige knowhow inzake de exploitatie en de beperkte bruikbaarheid van de gegevens op het lokale niveau – wat verband houdt met de representativiteit – situeert zich op het inhoudelijke vlak.

In 2005 werd een onderzoek² afgerond waarbij een ‘optimalisatie’ van de veiligheidsmonitor werd voorgesteld³. In de eerste fase van dit onderzoek werden behoorlijk wat lokale entiteiten bevraagd over de waarde en het nut van de veiligheidsmonitor. Een opmerkelijke vaststelling betrof het feit dat er nog entiteiten waren die nog steeds de ‘veiligheidsmonitor’ niet kennen (Ponsaers, Lemaitre, Verwee, Hougardy & Hodeige, 2005). De hieronder beschreven vaststellingen zijn gebaseerd op dit onderzoek (Ponsaers et al., 2005). We wensen het gebruik van de veiligheidsmonitor te stimuleren gezien op lokaal vlak heel wat tekortkomingen bij het bevragen van burgers werden vastgesteld. Vanuit dit opzicht is het dan ook alles behalve wenselijk om een afschaffing überhaupt maar te overwegen.

Over de waarde en het nut van de veiligheidsmonitor somden de lokale actoren, die wel vertrouwd waren met het instrument, verschillende redenen op om de veiligheidsmonitor niet te gebruiken. Eén van de meest voorkomende redenen betrof het financiële plaatje. De lokale entiteiten die niet tot de aanvankelijke steekproef behoorden⁴, krijgen telkens de mogelijkheid om lokaal “op te stappen”. Deze lokale opstap is een financieel struikelblok waarbij een kosten-batenanalyse vaak resulteert in een eigen geconstrueerde bevraging. Het zijn net deze laatste bevragingen die problematisch zijn. Dit is zelfs een understatement wat ons pleidooi verscherpt voor de afname van een veiligheidsmonitor bij zowel de lokale als de federale entiteiten. Laten we even inzoomen op deze ‘homemade surveys’ waarvan een korpschef het volgende beweerde: *“Deze zijn methodologisch niet correct om dan nog maar te zwijgen over de resultaten”* (Ponsaers et al., 2005).

Een opiniepeiling maken vergt tijd. Gezien de opmaak van de federale, nationale, zonale en lokale veiligheidsplannen – beschreven in de artikelen 35, 36 en 37 van de Wet op de geïntegreerde politie – tijdsgebonden is, staan de lokale entiteiten onder druk om

¹ Onder een lokale entiteit wordt begrepen: stad, gemeente en/of politiezone

² “Optimalisatie van het gebruik van de veiligheidsmonitor, ontwikkeling van een Mini-monitor, een complementaire module en methoden voor afname van enquêtes”, In opdracht van federale overheidsdienst Wetenschapsbeleid en in samenwerking met de Federale Politie, Dienst DSB, uitgevoerd door Promotoren Professor Paul Ponsaers (Ugent) en Professor André Lemaitre (Ulg).

³ Dit onderzoek bracht nog steeds niet de voorgestelde optimalisatie te weeg.

⁴ Die niet behoorden tot de piloot politiezones die bij de eerste afname werden gecreëerd of die – doorgaans – geen veiligheids- en preventiecontract hebben.

objectieve en subjectieve gegevens te verzamelen. De objectieve gegevens worden doorgaans uit de geregistreerde criminaliteitscijfers gehaald, terwijl de subjectieve gegevens verzameld worden door middel van peilingen en bevragingen in alle maten en gewichten. De verzameling van de subjectieve gegevens blijkt voor diverse interpretaties vatbaar. Voor sommigen is dit het gebruik van de veiligheidsmonitor of een eigen vragenlijst, anderen baseren zich bijvoorbeeld op meldkaarten waarop de burgers hun problemen kunnen aangeven. Nog anderen gebruiken liever bepaalde rapporten zoals dit van de ombudsman, de stadswachten of de wijkvergaderingen die worden georganiseerd voor het bespreken van de veiligheidsproblemen. De prioriteiten van de burgemeester en zijn schepencollege spelen hier uiteraard ook een grote rol in. De verschillende bronnen van subjectieve informatie worden frequent gewogen ten opzichte van elkaar en ze worden een volgorde van belangrijkheid toegekend. Indien een lokale entiteit gebruik maakt van de veiligheidsmonitor wordt deze vaak gecombineerd met allerlei andere data die eveneens tot doel hebben subjectieve gegevens te verzamelen. Het hoeft geen betoog dat dit vaak leidt tot het vergelijken van 'appelen met peren'. Niettemin vormen deze analyses het fundament van het lokaal veiligheidsbeleid.

Het opstellen van een goede bevraging vergt niet alleen tijd, maar ook specifieke methodologische deskundigheid. Het trekken van een representatieve steekproef vergt evenzeer tijd en wetenschappelijke knowhow die vaak afwezig is. Het afnemen van de bevraging vereist bepaalde vaardigheden van de interviewer en de verwerking van de resultaten en de exploitatie ervan vergt een zekere kennis waarbij vastgesteld werd dat deze niet steeds aanwezig is.

De juiste vragen stellen is een bijzonder moeilijke opdracht indien men correcte uitspraken wenst te formuleren op de onderzoeksvraag. Het is bovendien niet altijd duidelijk of men effectief wel meet wat men wenst te meten. Een afdoende reflectie is meer dan vereist, evenals wetenschappelijke knowhow over hoe iets op de beste manier te meten valt. Het inbouwen van een testfase biedt vaak soelaas. Helaas blijkt dit alles een moeilijke opgave voor de verschillende lokale entiteiten. Zo worden vragen gesteld die nauwelijks iets zeggen, die weinig diepgaand zijn en waarover helemaal geen uitspraken kunnen geformuleerd worden. Een voorbeeld van deze laatste opmerking betreft de vraag naar het slachtofferschap. Lokale enquêtes bouwen deze vraag soms in, waarbij een politie-inspecteur, een student of eender welke persoon aan de deur van een inwoner van zijn stad, gemeente of politiezone gaat vragen of deze de laatste maanden slachtoffer werd van een crimineel feit. Dit kunnen innemende – en misschien bedreigende – vragen zijn, waarbij mensen niet altijd het onderste van hun tong willen laten zien.

Alhoewel er heel wat discussie is over de steekproeftrekking van de veiligheidsmonitor, dient aangegeven te worden dat de manier waarop dit gebeurt bij de lokale entiteiten doorgaans ondermaats is. De wetenschappelijke knowhow om een representatieve steekproef te trekken ontbreekt vaak op het lokale vlak. Men maakt bovendien frequent gebruik van de bevraging van zogenaamde sleutelfiguren. Deze sleutelfiguren worden beschouwd als de vertegenwoordigers van bepaalde organisaties zoals stadsdiensten, buurtwerkers, ... Het probleem is dat dit doorgaans zeer mondige burgers zijn die zich vaak sociaal engageren. De problemen en de meningen die dan zullen worden aangekaart zullen zeer eenzijdig zijn. De niet-mondige burger, de burger die zich niet engageert, de burger die daar geen tijd wenst in te steken komt nauwelijks aan bod. Er kunnen daarnaast heel wat vragen gesteld worden bij de garantie van de anonimiteit.

Wat betreft de steekproeftrekking en de wijze van bevraging van de veiligheidsmonitor, is het intussen bekend dat deze frequent onder vuur komen te liggen omdat deze zich baseren op bestanden van telefoonnummers. Op die manier blijken heel wat mensen uit de boot te vallen. Na veelvuldige onderwerping aan kritiek is er de blijvende vaststelling dat de telefonische bevraging tot op heden nog steeds voor dit soort van instrument de beste bevragingsmethodiek is. Het zou nog optimaler zijn mocht deze aangevuld worden met een face-to-facebevraging van diegenen die uit de boot vallen bij de steekproeftrekking (Verwee & Ponsaers, 2008).

De manier waarop de lokale bevragingen worden georganiseerd en afgenomen laten herhaaldelijk te wensen over. Een voorbeeld van een methode die frequent wordt toegepast, is het op pad sturen van de politie-inspecteur. De politie-inspecteur belt aan de deur en stelt enkele vragen over problemen en onveiligheidsgevoelens, maar verlangt ook van de geïnterviewde dat deze de politie beoordeelt. De politie-inspecteur vraagt met andere woorden wat men vindt van de politie. De inspecteur gaat bovendien – met de beste bedoelingen – op stap tijdens zijn werkuren, waardoor heel wat mensen systematisch worden uitgesloten.

Een andere bevragingsmethode is het werken met studenten, waarbij ook hier weer de vraag kan gesteld worden of die wel over de nodige competenties beschikken en voldoende kennis hebben om dit op een goede manier te doen. Zo stelde een korpschef: *“Mocht ik geen studenten criminologie op stage hebben, had ik nooit een bevraging. Want om dit te organiseren, dat vergt capaciteit en middelen, die hebben we niet”* (Ponsaers et al., 2005).

De bevraging van de zogenaamde ‘sleutelfiguren’ is evenzeer een populaire methode om objectieve en subjectieve informatie te verzamelen. Het probleem is dat iedereen een andere interpretatie geeft aan het woord ‘sleutelfiguur’: *“Voor de ene zone is dit een bevraging van personen uit het onderwijs, een vertegenwoordiger van een religie, iemand van de sportvereniging of van de seniorenraad,... Voor een andere zone gaat dit om de burgemeester en het schepencollege, nog een andere zone ziet dit als de meest mondige burger in een bepaalde buurt”* (Ponsaers et al., 2005). Zoals men merkt, vult iedereen het begrip ‘sleutelfiguur’ vaak naar eigen goeddunken in.

Het invullen van enquêtes online wordt ook meer en meer gedaan, waarbij opnieuw heel wat vragen kunnen gesteld worden wat betreft de bereikbaarheid van de mensen, de non-respons en de anonimiteit.

Of het nu een strategisch analist betreft, een beleidsmedewerker of een preventieambtenaar is, allen proberen natuurlijk naar best vermogen de bevraging te organiseren, waarbij de ene over meer kennis over het bevragen van burgers beschikt dan de andere. Een goede verwerking van de resultaten is geen sinecure en moet met de nodige omzichtigheid gebeuren en gebaseerd zijn op kennis. Tenslotte worden de beleidsplannen op deze informatie gebaseerd.

Het is merkwaardig dat de timing van de afname van de veiligheidsmonitor niet afgestemd is op de voorbereiding van de opmaak van de veiligheidsplannen. Dit vormt evenzeer een reden voor de steden, gemeenten en politiezones om de monitor niet af te nemen in hun gebied. De huidige veiligheidsmonitor zou wellicht meer aangewend worden indien deze de voorziene beleidscyclus volgt, zowel op het vlak van de afname van de monitor als het vrijgeven van de resultaten (Ponsaers et al., 2005).

Tot slot kennen de lokale enquêtes vaak geen longitudinaal karakter. Ze worden doorgaans occasioneel afgenomen naar goedbelieven of naar wat prioritair moet zijn in de veiligheidsplannen. Vandaar de term ‘vogelpiek’ in de titel. De waarde van een goede wetenschappelijke survey schuilt niet alleen in de survey zelf en de steekproeftrekking maar ook in haar vergelijkbaarheid doorheen de tijd en ruimte. Op het lokale niveau wordt deze vergelijkbasis vaak overboord gegooid, wat de bevraging niet ten goede komt. Een respondent uit het onderzoek van 2005 verwoordt dit als volgt: *“Het is een standaardinstrument, wetenschappelijk tot stand gekomen dat een vergelijking mogelijk maakt, zowel longitudinaal als geografisch. Dit instrument bestaat uit vragen ‘waarover nagedacht’ werd en is het enigste instrument op federaal niveau dat de bevolking bevraagt”* (Ponsaers et al., 2005).

WAARDE VAN DE MODULES

De veiligheidsmonitor is zowel bruikbaar op het lokale als op het federale niveau. Doch merken we dat bepaalde modules eerder bruikbaar zijn voor het federale niveau en andere modules eerder als nuttig worden ervaren op het lokale niveau. Als men via een gestandaardiseerd instrument informatie wenst te bekomen over lokale – en zeer specifieke – problemen, zoals bijvoorbeeld overlast door rondhangende jongeren, dan is dit geen evidentie. De problemen kunnen misschien vastgesteld worden door middel van de gestandaardiseerde vragenlijst, maar indien men diepere inzichten wenst in de resultaten, blijft de veiligheidsmonitor vaak het antwoord schuldig. Het politieke lokale beleid heeft nochtans nood aan diepgaande inzichten om haar beleid voor te bereiden, uit te voeren en in een latere fase te evalueren.

“De veiligheidsmonitor slaagt er niet in om de lokale noden in kaart te brengen en dat hebben we nodig voor het ZVP”.

In het onderzoek dat uitgevoerd werd door Ponsaers et al. (2005) werd geconcludeerd dat het creëren van fijnmazigheid in de monitor onontbeerlijk was voor een lokale entiteit, opdat deze gebruik zou maken van de veiligheidsmonitor. De steekproeftrekking werd daarbij herzien, waarbij bepaalde modules – zoals slachtofferschap – eerder op federaal niveau dienen geanalyseerd te worden. Andere modules, zoals buurtproblemen en onveiligheidsgevoelens, kunnen dan geanalyseerd worden op het niveau van de lokale entiteiten (Verwee & Ponsaers, 2008).

Een aantal modules worden hieronder overlopen. Er wordt kort aangegeven welke van de modules al dan niet nuttig zijn voor het lokale of federale niveau.

Buurtproblemen

Het lokale niveau heeft lokale informatie nodig en de module buurtproblemen leent zich hier uitstekend toe. Deze module wenst een inschatting te maken van de problemen in de buurt. Niet alleen criminaliteit, maar ook overlast en problemen met betrekking tot de openbare orde komen aan bod. Dit is voor de lokale entiteiten één van de meest bruikbare modules.

Onveiligheidsgevoelens

Onveiligheidsgevoelens zijn binnen de sociale wetenschappen wellicht één van de meest bestudeerde verschijnselen, waarbij onnoemelijk veel discussie ontstaat over de term onveiligheidsgevoel as such en over de manier waarop men deze in kaart kan brengen. De hamvraag is of men onveiligheidsgevoelens – net zoals andere sociale fenomenen – beter op een kwalitatieve dan kwantitatieve manier meet. Er luidden meer en meer klokken om dit te combineren doch is deze combinatie niet evident.

Als de lokale entiteiten vijf jaar geleden gevraagd werden welke voor hen de nuttigste modules waren, dan betrof het antwoord de modules buurtproblemen, onveiligheidsgevoelens en politioneel functioneren. De module ‘onveiligheidsgevoelens’ wordt dus als een bijzonder nuttige module gepercipieerd door de lokale entiteiten, die bij de opmaak van de veiligheidsplannen hun subjectieve cijfers uit de veiligheidsmonitor kunnen halen.

Politiefunctioneren

Een bijzonder groot deel van de vragen in de veiligheidsmonitor gaan over de politie. Dat is de reden waarom de monitor soms de politiemonitor⁵ wordt genoemd. De veiligheidsmonitor bevat twee modules die betrekking hebben op de politie, namelijk het contact dat men had met de politie en de beoordeling van het politionele functioneren. Het wekt weliswaar ergernis dat veiligheid beperkt werd tot een louter politioneel gegeven, niettemin is de kennis die wordt verzameld door deze module bijzonder belangrijk.

De burger werd als een belangrijke pion beschouwd wanneer de politievisie werd uitgedragen door de Belgische overheid⁶. *“In a time when aspirations about what the police might become are running high... We should take advantage of these times to promote a style of policing that gives the people what they want... If we want our police to serve us right, then we are obliged to illuminate, articulate and continuously reinforce what it means to police for people”* (Mastrofski, 1998). Mastrofski wijst op het belang van de burger in het politionele debat. Bij het reflecteren over de rol van de politie, moet men zich meer laten leiden door de wensen van de burger.

De visie vervat in het community oriented policing model prefereert een gedecentraliseerde politieorganisatie waarin een politiebeleid wordt ontwikkeld dat in nauw verband staat met de noden en de behoeften van de ‘community’ (Ponsaers, 2001). De relatie tussen de politie en de gemeenschap wordt gekarakteriseerd *“as the relationship between the police and the public, although a concern since the formalization of the police function, has taken on added significance under community policing with its emphasis on police-citizen reciprocity. Community policing seeks to build trust between the police and the communities and influence the perceptions of citizens”* (Frank, Novak, & Smith, 2005). Samen met het belang dat men hecht aan de mening van de burger, kwam er evenzeer kritiek door onderzoekers en wetenschappers op deze démarche. Met name werd gesteld dat beleidsmakers net een beleid aan het ontwikkelen waren dat helemaal niet afgestemd werd op de noden en behoeften van de burger, zoals het in een goed COP-model betaamt

⁵ De Nederlandse politiemonitor was de inspiratiebron voor de Belgische veiligheidsmonitor in de jaren ‘90

⁶ COP

(Eliaerts & Enhus, 1992; Enhus, 2003 & Vandenbroeck, 2002). Deze kritiek is nog steeds zeer actueel: de burger is vaak de vergeten schakel (Verwee, 2009).

Het is bovendien voor de politie zelf belangrijk om te weten wat de bevolking van haar denkt. De politie wenst immers haar eigen functioneren zoveel mogelijk af te stemmen op de belangen van de samenleving. Dit heeft opnieuw betrekking op de community oriented policing idee en haar vijf pijlers, waarbij onder meer externe oriëntering, partnerschap en accountability centraal staan (Verwee, 2010).

Melding en aangiftegedrag: Slachtofferschap

De officiële politiestatistieken werden met een aantal knelpunten geconfronteerd, onder meer het darknumber. De officiële cijfers van de politie zijn ontoereikend, want niet alle slachtoffers doen melding van het criminele feit omwille van allerhande redenen (vrees voor represailles, angst, schaamte, te grote inspanning,...). Slachtofferbevragingen bieden voor bepaalde delicten een oplossing. Het is bovendien mogelijk om een inzicht te krijgen in wat er al dan niet wordt aangegeven bij de politie. *“Deze alternatieve vorm, ontstaan in de jaren '60, brengt ons ook een nuchtere kijk op hoe men als slachtoffer alles beleefd en vooral alles probeert te verwerken”*, aldus Ponsaers et al. (2005). Het criminele beleid was evenzeer invloedrijk door zijn aandacht niet meer exclusief te richten op daders, maar ook op slachtoffers. Op internationaal vlak ontstond de International Crime Victim Survey (ICVS), een internationaal vergelijkende slachtofferenquête in veertien landen, waarbij verschillende vormen van victimisatie werden bevestigd (Van Dijk & Mayhew, 1990). Dit soort van slachtofferbevraging werd ook, geïnspireerd op de Nederlandse politiemonitor, geïntroduceerd in België door de veiligheidsmonitor. Deze gegevens worden niet alleen gebruikt bij de uitwerking van het beleid maar worden ook beschouwd als een evaluatie-instrument (Goethals, Ponsaers, Beyens, Pauwels & Devroe, 2002).

De vragen naar slachtofferschap en aangiftegedrag worden door sommigen zelfs beschouwd als de kern van de veiligheidsmonitor. Op beide aspecten wordt indringend doorgevraagd, om tot een beeld te komen van de feitelijke slachtofferervaringen van burgers (Ponsaers et al., 2005).

Voor de federale entiteiten zijn de resultaten van de veiligheidsmonitor zeer bruikbaar voor het inschatten van het slachtofferschap. De lokale entiteiten beschouwen dit echter als een module die weinig wetenschappelijke resultaten oplevert. Er is immers slechts een kleine minderheid aan slachtoffers onder de respondenten in de steekproef terug te vinden om een antwoord te kunnen geven op de vraag: hoeveel mensen werden er slachtoffer in stad X en/of hoeveel van hen gaf dit aan? Het belang van deze vraag situeert hem dan ook niet zozeer op het lokale niveau, maar eerder op bovenlokaal niveau, zoals het federale.

ARBITRAIR GEBRUIK

Het probleem van opiniepeilingen, waarvan de veiligheidsmonitor een voorbeeld is, leidt tot een zekere willekeur bij het gebruik ervan.

“Bijna negen op de tien Belgen vinden dat de politiediensten goed tot zeer goed werk leveren. Dat blijkt uit de Veiligheidsmonitor, een tweemaaljaarlijks bevolkingsonderzoek in opdracht van Binnenlandse Zaken” (De standaard, 26 november 2009). De minister concludeerde dat de

politiehervorming geslaagd is. Deze krantenkop is uitermate bevredigend voor politionele middens en beleidsmakers, echter kan men de vraag stellen in hoeverre het doel hier de middelen heiligt. Het arbitraire gebruik van de resultaten van de veiligheidsmonitor gebeurt uiteraard niet alleen op het federale niveau, dit is wellicht nog meer het geval op het lokale niveau. Menig lokale actor gaf dit ook volmondig toe in ons onderzoek (Ponsaers et al., 2005).

Het arbitraire gebruik van dergelijke peilingen leidt tot huiver bij de critici. Het instrument wordt gebruikt waar het in het beleidskraam past, waardoor de credibiliteit van het instrument verlaagt en zelfs verdwijnt.

BESLUIT

De lokale entiteiten worden gevraagd om zonale en lokale veiligheidsplannen op te maken. Deze entiteiten staan onder een zekere tijdsdruk bij het verzamelen van objectieve en subjectieve data. Het lokale veiligheidsbeleid wordt immers uitgezet op basis van deze 'harde' en 'zachte' cijfers. De harde cijfers worden gehaald uit de geregistreerde criminaliteitscijfers, terwijl de zachte cijfers op heel wat manieren worden verzameld. Er zijn nogal wat meningsverschillen over hoe men op de beste manier aan de zachte cijfers geraakt.

De steden, gemeenten en politiezones worden – naast de tijdsdruk – voor het opstellen van deze plannen, geconfronteerd met het financiële aspect: het verzamelen van subjectieve data op een wetenschappelijke manier is erg duur. De lokale opstap voor een veiligheidsmonitor is voor de meerderheid geen optie omwille van het financiële plaatje. De inhoudelijke beperkingen van de veiligheidsmonitor zelf zorgen ook voor een zekere terughoudendheid ten aanzien van het instrument. Nochtans zou het goed zijn mocht men het beleid baseren op de resultaten van de veiligheidsmonitor, in plaats van lukraak mensen te bevragen en uitspraken te formuleren die niet altijd even deugdelijk worden bevestigd en geanalyseerd. Het 'vogelpiek'-gehalte bij de lokale entiteiten is een reden om het gebruik van de veiligheidsmonitor net aan te moedigen en dus zeker niet af te schaffen. De gebrekkige kennis en knowhow bij het peilen naar een opinie scherpt ons pleidooi aan ten voordele van de afname van een veiligheidsmonitor in elke lokale entiteit.

Uit ons onderzoek van 2005 blijkt dat de waarde van bepaalde modules zich soms situeert op het lokale niveau en soms op het federale niveau. De veiligheidsmonitor dient dus beide niveaus, wat een niet te onderschatten meerwaarde is van het instrument. De meerwaarde ervan zit bovendien ook in het longitudinale karakter, door de afname systematisch te herhalen kunnen vergelijkingen doorheen de tijd en de ruimte worden gemaakt.

De veiligheidsmonitor afschaffen? Neen, zeker en vast niet. We hopen de lezer te hebben overtuigd van de meerwaarde ervan, zeker wanneer we weten dat lokale overheden vaak lukraak aan opiniepeilingen beginnen zonder de vereiste kennis. Dit is een bijzonder problematisch gegeven, want het lokale veiligheidsbeleid wordt hier in grote mate op afgestemd. Het is vanuit dit oogpunt net belangrijk om de afname en het gebruik van de veiligheidsmonitor aan te moedigen. Weliswaar geldt nog steeds dezelfde conclusie als uit het onderzoek van 2005, een optimalisatie van de veiligheidsmonitor zou niet misstaan. Maar dat mag zeker geen reden vormen voor de afschaffen ervan. Dat lijkt immers sterk op 'het kind met het badwater weggooien'.

BIBLIOGRAFIE

- BEYENS, K. (2005). Prestatie of perceptie? De burger aan het woord, *Orde van de Dag*, 29, pp. 7-19.
- DE WREE, E., DEVROE, E., BROER, W. & VANDERLAAN, P., (2011) Evidence Based Policing, *Cahier Politiestudies*, 17, Antwerpen: Maklu.
- ELIAERTS, C., ENHUS, E. & SENDEN R. (1992). Politie en Bevolking. *Vragen staat vrij... De politionele afhandeling van vragen uit de bevolking*. Brugge: Vanden Broele.
- ENHUS, E. (2003). De relatie bevolking-politie: het paard van Troye? In VAN ERCK, J. (Ed.) *Gemeenschapsgerichte politiezorg = externe oriëntering*. Brussel: Politeia, pp.37-52.
- FRANK, J., SMITH, B.W. & NOVAK, K.J (2005). Exploring the basis of citizens' attitudes toward the police, *Police Quarterly*, 8, 2, pp. 206-228.
- GOETHALS, J., PONSAERS, P., BEYENS, K., PAUWELS, L. & DEVROE, E. (2002). Criminografisch onderzoek in België. In BEYENS, K., GOETHALS, J., PONSAERS, P. & VERVAEKE, G. (Eds.) *Criminologie in actie: handboek criminologisch onderzoek*, Brussel: Politeia, pp. 137-188.
- MASTROFSKI, S. D. (1998). Community policing and Police Organisation Structure. In: BRODEUR, J.P. (Ed.) *How to recognize good policing. Problems and issues*. London: Sage, pp. 161-193.
- PONSAERS, P. (2001). De ontwikkeling van community (oriented) policing en de verhouding tot andere politiemodellen. *Handboek voor Politiediensten*, 57, pp. 21-62.
- PONSAERS, P., GOETHALS, J. & VERVAEKE, G. (2001). *De veiligheidsmonitor. Behoeftendetectie bij de bevolking*. Brussel: Politeia.
- PONSAERS, P., LEMAITRE, A., VERWEE, I., HOUGARDY, L. & HODEIGE, R. (2005). *Optimalisatie van het gebruik van de veiligheidsmonitor, ontwikkeling van een mini-monitor, een complementaire module en methoden voor afname van enquêtes* (Intern Rapport), Gent-Luik: Ugent- ULg.
- VAN ALBERT, K., VERWEE, I. & ENHUS, E. (2009). *Exit de veiligheidsmonitor? Cahiers Integrale Veiligheid: De integrale veiligheidstoolbox: kant en klaar bruikbaar?*, pp. 17-36.
- VAN DEN BROECK, T. (2002). Keeping up appearances? A community's perspective on community policing and the local governance of crime. *Policing. An international Journal of Police Strategies & Management*, 25, 1, pp. 169-189.
- VAN DIJK, J.J.M. & MAYHEW, P. (1990). *Criminal victimisation in the industrialized world: key findings of the 1989 International Crime Survey*, Kluwer, Deventer.
- VERWEE, I. & PONSAERS, P. (2008). De veiligheidsmonitor: een mogelijke verrijking. *Handboek Politiediensten*, pp. 85-101.
- VERWEE, I. (2009). De burger als vergeten schakel. In: BRUGGEMAN, W., DE WREE, E., GOETHALS, J., PONSAERS, P., VAN CALSTER, P., VANDERBEKEN, T. & VERMEULEN, G. (Eds.) *Van pionier naar onmisbaar. Over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen: Maklu, reeks Libri, pp. 65-74
- VERWEE, I. (2010). *De relatie bevolking-politie*. Vrije Universiteit Brussel, Reader 'politionele organisatie en beleid'.
- Wet 7 december 1998 tot de organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, B.S., 5 januari 1999.
- X. De Standaard, 29 november 2009.